

ПОГОВОР

Читаоцима, који су са пажњом прочитали текстове који се налазе у овој књизи, желим да укажем да су они писани на начин који битније одудара од свих текстова које сам писао до сада, а то се, пре свега, огледа у следећем:

Прво, полазећи од уверења да је актуелно питање економске транзиције највећи професионални (али и морални) изазов садашње генерација економских делатника, те да од начина како ће она бити реализована, у великој мери, зависи судбина наших потомака, сматрао сам да, у текстовима посвећеним транзицији у Србији, није много продуктивно да се придржавам углађених академских расправа него да треба на многе чињенице отворено (без увијања и директно) да указујем.

Друго, у свим својим текстовима (па и оним посвећених појединим сегментима транзиције – приватизација, стабилизација, банкарство...) упорно сам понављао да је претходно потребно имати озбиљнију расправу о одабраном генералном концепту реформи, а тек после тога (уколико мислимо да је основна концепција реформи добра) целисходно је расправљати о појединим њеним сегментима. У супротном ће парцијална решења (ма колико она на први поглед изгледала добра) давати слабе резултате све док се не реши главни проблем и не отклони *конструкциона грешка* – погрешно одабрани концепт реформисања српске привреде.

Треће, у рефератима које сам презентовао последњих година на саветовањима Научног друштва економиста често сам указивао на моја благовремена упозорења (из текстова написаних крајем 2000. и почетком 2001. године) до каквих

негативних резултата ће нас довести одабрани транзициони пут српске привреде. Морам да признам да тако често инсистирање на доследности мојих ставова можда и прелази меру доброг укуса.

Међутим, непосредно после октобарске револуције (2000) у Србији је постојало “хорско певање” – не само економиста “експерата” ДОС-овске власти него и осталих наших, медијских најекспониранијих, академских економиста – како је једино могућ и исправан реформски пут управо макроекономска стабилизација, брза приватизација, те велика либерализација. Први негативни резултати таквих реформи нису их обесхрабрили него су појачали медијску кампању („Србија на добром путу“ и „Поносна Србија“) у којој су дуж Србије путовали каравани владиних “експерата” и познатих “естрадних” економиста који су народ убеђивали да наше реформе одлично напредују и да су на видiku спектакуларни позитивни резултати.

Тек када је постало очигледно да су економске реформе доживеле фијаско и ДОС-овска власт била присиљена на превремене изборе у редовима економиста настало је веома интересантно „престројавање“ које је лепо описао колега др Мирослав Прокопијевић (*Економски анали*, децембар 2003). *Пошто је више него очито да само лоше и скоро никакве реформе могу дати лоше резултате, у великим проблемима је котерија која је покренула велику кампању јавног лагања и обмањивања јавности у Србији. Осим што је један део котерије заћутао, други њен део је током времена променио мишљење и сада су се ти њени бивши делови придружили онима који говоре о лошим економским резултатима. (Пример за овај случај су „стручњаци“ Г17 плус, који су на сва уста хвалили реформе док*

су били на власти, а почели су такође на сва уста да куде реформе кад су пали са власти. Слично је и са делом аутора окупљених око Центра за либерално-демократске студије, Магазина економист, Економског института, Института економских наука, итд.) Као што су неискрено хвалили претходне реформе и њихове резултате, они су једнако неискрени у садашњој критици. Наравно, за некога ко тако мења мишљење мора се посумњати да ли је елементарно стручан.

Али, додао бих, није ту у питању само елементарна стручност. Интересантан је овај феномен људи за свако време – “експерата” који су добро образовани и још боље информисани, али им недостаје само једна “ситница” – професионално-стручни и морални интегритет. Како пише Димитрије Вујадиновић (Политика, 11.06.2005) нису они толико ни способни ни бројни колико су агресивни и добро умрежени. Њима није важно ко је на власти, ко је министар, за шта се залажу партије, шта је стварни интерес страног капитала и многих белосветских фондова који би да нам скроје будућност. Они су ту да пруже “интелектуалне” услуге. Они тачно знају где и шта треба да кажу, колико и када треба да буду критични, а колико апологете. Западни политичари и “експерти за високе хонораре” просто их обожавају – јер они су кооперативни, увек говоре “паметно” и никада не постављају неочекивана питања. “Скромни” су, али увек присутни и добро плаћени. Они су врхунски експерти за пројекте у којима све изгледа баш онако како одговара наручиоцу. Они себе не сматрају одговорним за стварно стање, они само професионално (!) обављају свој део посла. Они себе сматрају интелектуалцима заборављајући да је основна обавеза интелектуала-

лаца да слободно и критички мисли и дела! Зато се они међусобно добро разумеју и помажу, а највише не воле оне који шире информације и отворено говоре што знају и мисле.

Али не само економска, него целокупна наша јавна сцена, препуна је данас управо људи за свако време. Они су тако добро умрежени, агресивни и медијски толико експонирани да се јавно тешко може ћути неко другачије мишљење осим њихових, а које се увек – за дивно чудо – поклапа са ставом данашњих господара света.

Данас можемо да уочимо исту идеолошку матрицу и невероватну сличност између “одлазећих” поражених комуниста - интернационалаца и “надолазећих” њихових модерних истомишљеника либералних глобалиста (мондијалиста). Ради се, наиме, о идеолошким двојницима - интернационалцима који, по правилу, нису укоренењени у традицији сопственог народа него ослонац налазе у иностранству (раније на Истоку, а сада на Западу). Циљ им је истоветан (наметање сопственом народу њему страног начина друштвеног живота) али су средства којима се служе данас много суптилнија.

Нови интернационалци, који су често и биолошки потомци старих, брзо су заменили идеолошке појмове у вокабулару (језик искључивости и ароганцију једноумља прекодирали су са комунистичке на мантру либералних глобалиста) и наставили са њима својственом поданичком и конформистичком праксом. Др Срђа Трифковић, који је стекао завидну репутацију живећи и радећи у САД и “*нај-тиражнији српски публициста у свету*” (Политика 15.2.05.), пише: *Домаћа експозитура ових настојања су аутентични глобалисти, јер немају отаџбину, немају лојалности. То*

није само код нас случај. Ако погледате огранке Сорошеве фондације у другим посткомунистичким земљама видећете да без изузетка узимају искључиво децу пониклу из комунистичке номенклатуре, јер једино у њих могу да имају поверење да су поникли у породичној средини пелцованој од хришћанске традиције, националног осећања и неке пристојне личне моралности. Они подржавају радикалну побуну против наслеђа, препознајући неке облике понашања која су им срцу драга, јер су их у детињству апсорбовали у својим родитељским домовима.

О њима смо недавно могли да прочитамо један одличан текст др Слободана Антонића (Једнога дана – www.nspm.org.yu). Отварање коверте са Ахтисаријевим планом у Србији је било праћено једном од најжешћих медијских кампања. По сто пута, из различитих уста и на различите начине, могли смо чути три ствари. Прво, да треба бити реалистичан, а реалност је таква каква јесте и ту се ништа не може. Друго, да морамо гледати оно од чега живимо, а да емоције и митове заборавимо, како нам се не би поновиле страшне деведесете. И треће, да су наши грађани спремни да иду даље, али авај, има неких политичара који покушавају да злоупотребе питање Косова, па подбуњују народ, као некада Милошевић.

Сви ови разлози нису сасвим неразборити и свакако да јавност има право да их чује. Али занимљиво је да сте на поједином медијима могли чути само њих, и више ниједне друге. Када човек гледа Б 92 или чита Блиц не може а да се не запита: „Добро, како им само не досади? Све једно те исто. Што бар мало не прошарају, онако, реда ради?”

Ипак, не може се спорити да је у тој унисонности било и лепих примера личне креативности. Мени се, рецимо,

највише допао наступ једног од припадника „златне” београдске елите на Б 92. Он је хладнокрвно образлагао све по уобичајеном репертоару: „Морамо бити реалистични”, „Наши грађани највише брину о стандарду”, „Косово је ионако изгубио Милошевић”, бла, бла... Али, када му је новинар поставио питање могуће поделе Косова, одједном се узбудио. „Не подела, али корекција граница свакако”! Јер, замислите ужаса, косовска граница иде до врха Копоника! Тако би неки неопрезнији скијаш могао да се нађе очи у очи са „мултиетничком” и „мултикултурном” полицијом Косова. Морам рећи да сам се одмах и ја потресао. Ма, ко сме да квари одмор нашој НВО (невладине организације) елити! Него, да ми лепо трампимо Прешевску долину и још цело Врање за те скијашке стазе. У тој ствари никако не смемо бити реалистични! У тој ствари не треба да гледамо од чега живимо! У тој ствари није Косово изгубљено још 1999!

Да, доиста ми је драг тај аргумент из реалистичности. Али, пробајте да неком од припадника наше НВО елите заузмете паркинг место. Једно једино паркинг место. Кажем једно, јер се ових дана челник неке од тих НВО похвалио да му је годишњи буџет 1,1 милиона евра, да има 27 запослених и 36 сталних хонорараца. За толики буџет и за толико запослених заиста треба много паркинг места. Али, замислите да сте му заузели само једно место. Шта мислите, колика је вероватноћа да вам каже: „Добро пријатељу, бићу реалистичан, шта је ту је, заборавимо прошлост, нема везе ко је први, нема везе шта је чије, пустимо знаке, пустимо право, остани где си и да заједно корачамо у европску будућност”! А колика је вероватноћа да вам каже: „Марш, бре! И ако се одмах не склониш, узећу дизалицу из кола да те научим памети”!

Да, баш волим тај аргумент из реалистичности. Не само у оној варијанти да „не може шут с рогатим” и да је нужно помирити се са јачим злом. Али, мој фаворит је ипак варијанта која гласи: „Ма какво зло, чим схватимо да тако и треба, биће нам лакше”! Јер, „то ионако није наше”, „ко је икада тамо био”, „за тим жале само попови и митомани”, „много су већи проблем редови пред страним амбасадама”, „тима нам само чине услугу” итд. Али, када то наш НВО елитник говори, он заправо говори о себи. Док његова уста кажу „то ионако није наше”, његове очи одају да мисли „то није моје, баш ме брига”. Док његова уста кажу „ко је икада тамо био”, његове очи кажу „ја тамо никада нисам био, шта се мене то тиче”. Док његова уста кажу „за тим жале само попови и митомани” његове очи говоре „ја ионако мрзим попове, једна црква више или мање, свеједно ми је”. Док његова уста кажу „много су већи проблем редови пред страним амбасадама”, његове очи говоре „зар ја да чекам у реду због тог Косова, до врага с њим”! Он је изједначио „бити модеран”, са „мислити само на себе и мислити само на новац”. И сада покушава све нас да убеди да и ми треба да будемо „модерни”, па ћемо се добро осећати, као и он што се добро осећа.

Неко је већ отмицу Косова упоредио са силовањем. Силеције су велике и јаке, несрећна девојка би још могла добити и батине ако се буде превише опирала и можда је стварно боље да се много не брани. Али, забога, како јој још поврх свега можете рећи: „Ма буди паметна, јесу силеције, али богати су, утицајни, не смеш никако да поквариш своје односе са њима, не смеш се жалити. Мисли на своју будућност, мисли на то да треба сутра да постанеш део њиховог богатог и лепог друштва. Отплати мало, па се

врати. И насмеши се – као да ништа није било”! Да ли стварно може да буде – „као да ништа није било”? Је ли ви то озбиљно мислите са смешењем? Да момцима не падне на памет још који пут да се забаве на сличан начин? А шта тек да кажем о онима који на све то добацују несрећници: „Ма дај, сестро, немој да си конзервативна, момци ти само чине услугу, ти треба да си модерна, да уживаш у сексу, а нарочито треба да уживаш када се на теби испружи Главни Баца, е онда нарочито мораш да дахнеш, стењеш и узвикујеш – То! То! Још! Још!”.

Да, Главни Баца баш воли да је велики љубавник. Али, Србија мила, ипак, не мораш због њега глумити. Слободно плачи. И најважније је да их све запамтиш. И оне који су се по теби ређали и оне који су навијали и добацивали. Јер, једнога дана...

Да, да. Једнога дана!

И на самом крају, последњих година неколико мојих колега - економиста убеђују ме да је илузорно борити се против зла и неправде који нови светски економски поредак са собом носи, те да моји критички текстови о транзицији не могу то зло и неправду да умање, а ја ћу са таквим јавним ставовима бити (од стране светске олигархије, односно њених експонената у земљи) медијски маргинализован и ускраћен за потенцијално важне функције у власти и бизнису, те значајна финансијска средства (намењена компрадорима). Одговарао сам им да су они - само као економисти - можда и у праву, те да се ми као људи суштински не разумемо; јер како је то већ раније неко рекао: против зла и неправде треба се борити не зато да би се они победили (јер су они непобедиви) него зато да они не би победили нас.